

צירציל

ק חו חלקת אדמה, שתלו בה עשב, השקו אותו פעמיים ביום בכמות הנכונה בדיוק, גיזמו אותו פעם בשבוע, ספקו לו דומן, המשיכו בטיפול זה חמש מאות שנה — והרי לכם מידשאה אנגלית.

קחו אי בלב ים, שלא ידע פלישה עוינת במשך השע מאות שנים, הוסיפו לו קור וערפל המדרבנים למאמן, ערכבו את המאגנה כארטה ואת הקשתים של אגינקור, את השפה של שקספיר ואת ההרפתקנות של דרייק וראלי, את אומץ-הלב של גלסון וחוש-המזיה של ולינגטון, את העקשנות של קרומל והפארלמנט הארוך ואת המסורת הפיאודלית של הקאבאלירים, את השלטון בשבעת הימים ואת העושר של אימפריה החובקת-עולם, את הפנימיה של הארו ואת המסורת של משפחה מפוארת — והרי לכם וינסטון צירציל. אם בכלל ישנה הגדרה אחת לאיש כה סגוני, כה רבי-צדדי, הרי זוהי: **הוא היה אנגלי.**

★ ★ ★

כ מעט כל מנהיג בהיסטוריה עורר בעיקבותיו את החיכוח הנושן: האם המנהיג הוא יציר-כפיה של חברתו, או שהחברה היא יצירת-כפיו של המנהיג?

לגבי צירציל לא יכלה השאלה להתעורר מעולם. הוא לא יכול היה להיות אלא אנגלי, בן תקופתו, בן מעמדו.

הוא לא יכול היה להיות אמריקאי (למרות שאמו היתה בת ארצות-הברית), לא גרמני, לא רוסי, לא יהודי.

הוא עמד בשתי רגליו על קרקע המציאות שהולידה אותו — בריטניה האימפריאלית, בריטניה של סוף המאה שעברה, בריטניה של מלחמת-העולם הראשונה, ו"עול האדם הלבן".

קיומה, שיגשוגה, במחנה של בריטניה — זה היה האדיאל העליון שלו, היעד המעשי היחיד של כל מעשיו.

כאשר אידיאל זה השתלב בחרות העולם ובנצחון כוחות הצדק — היה צירציל הנוציג העליון של תקתה האנושית, המצביא העליון של מלחמת בני-אדם.

כאשר נוצרה סתירה בין אידיאל זה ובין עקרונות החרות והצדק, לא היסס צירציל לרצו, הוא ידע היכן הוא עומד.

בצר בריטניה.

כזה גם היה יחסו לאומה העיבית. כאשר השתלבה הציונות באינטרסים של האימפריה הבריטית, כאשר סיקה לבריטניה את האמתלה הדרושה להשתלטות על ארץ תשובה זו בדרך להודו ולנפט העיראקי — היה ציוני נלהב, גם הכריז על כך פעמים רבות. כאשר החלה הציונות סותרת את האינטרס הבריטי, בימי השואה ומלחמת-המתתרת — לא היסס לרצו להפקירה.

בני האספסוף יכלו לקרוא לזה: "צביעות", לרטון על "אלביון הנוכל". הם לא הבינו על מה הם שחיס.

כי צירציל היה נאמן, ישר ועיקבי בדבקו למציאות היחידה שהכיר: המציאות של האימפריה הבריטית.

וכאשר מציאות זו מתה — מת גם הוא.

בעקשנות של כלב-בולדוג זקן הוסיף לדבוק בחיי גופו. אך בעשרים שנותיו האחרונות כבר היה אנאכרוניזם של בשרודם, חלק מן ההיסטוריה, אגדה חיה.

ומפני שהיה צירציל מפני שהיה אנגלי — ידע זאת. הוא לא דבק בקרנות המיוזב של השלטון, כמו אנשים קטנים יותר, חלגאריים יותר, כמו אדואר ופראנקו ובן-גוריון. כאשר האומה הבריטית הדיחה אותו מן השלטון בעיצומו של נצחונה המזוהר, לא התמרמר. הוא ידע, כמו שידעו שאר האנגלים, כי שוב אין לו מקום בעולם האכזר החדש, בעולם של מדינות-הענק האטומיות, ועולם של הבארבארים החדשים בחשיגנטון ובמוסקבה.

לא, כפי כתי לחסל את האימפריה הבריטית! הטיח בבזו, וסירב להעניק עצמאות להודים ולאפריקאים, ומאחר שהתקופה תבעה את חיסול האימפריה הבריטית, החליפתו בני-עמו באדם קטן הרבה יותר, שהיה מוכן "לעשות את הגיבוב" — אותו איש שצירציל הגדירו כ"כבש עורר של כבש".

★ ★ ★

כ מעט כל מנהיג בהיסטוריה עורר את השאלה: האם יוצר האיש הגדול את השעה הגדולה, או להיפך?

לגבי צירציל ניראת גם שאלה זו כחסרת-משמעות.

כי נירמה ששני אלה — וינסטון צירציל ויוני 1940 — נפגשו בשני גופי-שמיים, אשר בוראיהם יערם יחד משהו הימים. כי 66 שנותיו הראשונות של צירציל לא היו אלא הכנה והכשרה לקראת הרגע הגדול.

לולא קם אדולף היטלר, לולא החלו המגפיים המסומרים של הלגיון החום רוקעים על כבשי גרמניה ואירופה, לולא נגרר העולם להתהום הנוזעות של מלחמת-העולם השנייה — לא היה צירציל נשאר בהיסטוריה אלא כפוליטיקאי מן המניין, לא אהוד ביותר, לא מצליח ביותר, כי האנגלים — למודי נסיון הדורות — מתרחקים בימים כתיקונם מאנשים מבריקים, מעדיפים על פניהם אישים בינוניים ובטוחים ההולכים-בתלם.

אבל השואה באה, וינסטון צירציל היה מוכן.

איך לתאר פסל של מיכאל אנג'לו באוזני אדם שלא ראה אותו מעולם? איך לתאר סימפוזיון של בטהובן לאיש חרש?

איך לתאר לדרך חדש מי היה — מה היה — וינסטון צירציל ביזמו ההיסטוריו?

שום דף כתוב, שום תקליט, שום סרט-קולנוע, אינו יכול להנחיל חייה זו, שהפכה חלק מחיינו, הר שגיא בנוף עולמנו הרוחני.

כאשר התמוטטו עמודי-התחן של התבל, כאשר צרה עלינו חשכת-הלילה מכל עבר, כאשר הפכו צבאות אדירים לערימות-גרוטאות וקרסו מעצמות כבנייני-קלפים — אז היה האיש קרן-אור יחידה, ערובה איתנה לעמדי העולם, הבטחה בטוחה כי הרוח האנושית תגבר ותנצח.

הקול ההיסטורי הצרוד של האוסטרי המסורף קרע את גלי-האתר, צווחות ה"זיגהיל!" הקפויים את הדם, מכותה-המלחמה הבלתי-אנושית שברה ודרסה כל מיכשול בדרכה. משלושה עיבים התקרבה אל ארץ-ישראל — מקהקו, מכרתים, מצריים. מי יכול היה לפקפק בנצחון הרשע, מי העז לקחת לסוף הנוזעה?

אז ראינו אותו על המסך — אדם הולך בין עייה-החרבות של עירו, מוצק ובוטח, מחייך את חיובו הבטוח, מרים את שתי אצבעותיו בסמל "וי" של נצחון — וגל חם הציף את לבנו.

כי פתאום ידענו, בבטחון גמור ומוחלט: הנוזעה היא בתחילתה, ורוח בני-אור היא בתצנח.

★ ★ ★

ב מה היתה גדולתו? החיכוח על כך אך החל, ואולי לא יסתיים לעולם.

הוא לא היה מדינאי גאון. אדירים היו הישגיו, אך גדולות ורבות גם שגיאותיו.

כך לא הבין את המהפכות הגדולות של דורנו — את המהפכה הקומוניסטית ואת מהפכת העמים המתעוררים. כך הסכים לסיסמה "כניעה ללא תנאי", שהאריכה את המלחמה ללא צורך.

הוא לא היה ענק מוסרי. בימי השואה החריש לא פחות מ"ממלא-המקום" ורוזבלט, לא נקף אצבע להפסקת הטבח. וכאשר הרגו שני צעירי לח"י את ידידו, הלורד מוין, שפיקח על סגירת שערי הארץ בפני הניצולים — התערב צירציל אישית כדי להכריח את המצרים להוציאם להורג.

הוא לא היה גאון צבאי. היו לו הברקות, אך לעיתים קרובות הטריד את מצביאיו בהצעות חובבניות. היה עליהם לחחום, כדבריהם, בהתערבותו של צירציל לא פחות מאשר בתוכניות הגנרלים הגרמניים.

הוא לא היה פילוסוף גדול. ספריו מצטיינים בחוכמתם המעשית יותר מאשר בעומק הגותם. ולא פעם מסתיר ההוד המלכותי של לשונו שיטחיות של מחשבה.

יצירתו הגדולה של וינסטון צירציל היתה — וינסטון צירציל.

גאוניותו היתה טמונה ביכולתו למצות באישיותו שלו את התכונות הנשגבות ביותר של העם הבריטי — ולהקרין אותן חזרה על עמו, ואל העולם כולו, כהתפוצצות של כוח רצון שאין לו גבולות, כהתגלמות של אופטימיות שאינה עוצמת את עיניה מול מציאות קודרת, כצו מוחלט של מלחמת בני-אדם.

★ ★ ★

א נו, ששמענו בעת ההיא את קולו העמוק והשקול, כשהוא מבטא את הפסוקים המצטלצלים כשם שתזמורת רבת-כלים מנגנת מנגינה מסכרת — איך נשכח אי-פעם את הרטט שעבר בגופנו?

ביום עלותו לשלטון העליון, עת הסתערו צבאות הנאצים בצפון ובמערב: "הייתי אומר לבית-הנבחרים, כפי שאמרתי לאותם שהצטרפו לממשלה זו: אין לי מה להציע זולת דם, עמל, דמעות ודיעה".

בנפול צרפת, כשהעולם כולו היה שרוי בהלם של תדהמת אין-אונים: "אנו נגן על אינו, יהיה המחיר כאשר יהיה, נילחם בחופי הנחיתה, נילחם בשדות וברחובות, נילחם בגבעות; לעולם לא ניכנע".

כאשר הפלישה הנאצית לבריטניה נראתה כקרובה ודאית: "על כן חבה ונקדיש את עצמנו לחובתנו, ונתנהג כך שאם תאריך האימפריה הבריטית וחברי-העמים אלף שנים, עוד יאמרו בני-אדם: זאת היתה שעתם היפה ביותר".

כאשר התקרבו צבאות היטלר למוסקבה: "מוטוליני אמר שימלוק את צווארנו כצוואר תרנגולת. איזה תרנגולת! איזה צוואר!"

ובסיכום המלחמה: "אין אדם יכול לערוב לנצחון, אלא רק להיות ראוי לו".

מלים, מלים, מלים. אך מלים שהצבנו להבות בלבבות עיפיים.

מלים אחרי מלים, מלים שהפכו את האפשרי — כניעה, ויתור, פשרה — לבלתי-אפשרי, שהפכו את הבלתי-אפשרי — קורבנות, סבל, תקווה, נצחון — לאפשרי, לודאי, לבלתי-נמנע.

★ ★ ★

ד ורנו הוא דור של טכנאים, של ביצועיסטים, של רסיסי-אדם, של מכונות אנושיות המוכשרות לדבר אחד, ואינן מוכשרות לדבר זולתו.

לא בזה היה צירציל. לא רק מדינאי. לא רק מנהיג-מלחמה. לא רק נואם. לא קנאי. לא מושגע-לדבר-אחד.

אילו היה אחד מאלה, היינו מעריצים אותו ביוספקודה, ושונאים אותו למחרת-היום. אבל את צירציל אהבנו, והמשכנו לאהוב עד היום — כי היה יותר מכל אלה. כי היה אדם שלם. אדם מאוזן. אדם שלא חסר בו מאום, שאף מיתר מיתרי האישיות לא נמצא חסר בו, ושהפיק את מלוא הצלילים מכל המיתרים גם יחד.

אהבנוהו, מפני שהאיש שניצח על מלחמת-החיים לא היה שולל-חיים, כרבים מלוחמי הדורות, אלא אוהב חיים, אוהב הנאות-חיים, את תענוגות הרג, הנפש והגוף, שתיין וזללן ומעשן-סיגארים.

אהבנוהו, מפני שהיה מסוגל להקדיש עמודים ארוכים לתיאור תחביביו והרגלי-השינה שלו, לרדוף אחרי יריביו (וידידיו) בהומור וזרני וחסר-רממים, לצחוק מכולם, וגם מעצמו.

אהבנוהו, מפני שהיה מסוגל להשמיע אותו פסוק נשגב של "גילחם בשדות וברחובות...". לכסות את המקרופון בידו ולהוסיף, תוך חיוך שובב: "בבקבוקי-בירה ריקים". וזאת בשעה שבריטניה איבדה את צבאה הקרבי ואת כל כלי-הנשק, ועמדה בידים ריקות מול האוייב שהיה עלול להסתער עליה בכך רגע.

אהבנוהו, מפני שהיה מה שהיה — אחראי והרפתקן, שובב ונבון, זקן וילד, דמגוג ומנהיג, אדם שגם ממדיו האדירים היו צרים מהכיל את עצמו — דמות שנלקחה ממחזה שקספירי, וששום שחקן לא יצליח לעולם לשחק אותה כפי ששיחק את עצמו.

כפי שנאמר עליו בפארלאמנט הבריטי, הזירה הגדולה של מאבקי חייו: "הכיבוש בו היטב — כי לעולם לא תראו כמוהו שנית!"

★ ★ ★

★ ★ ★

★ ★ ★

★ ★ ★

★ ★ ★

★ ★ ★

★ ★ ★

★ ★ ★

★ ★ ★

★ ★ ★

Handwritten signature or note in the bottom left corner.